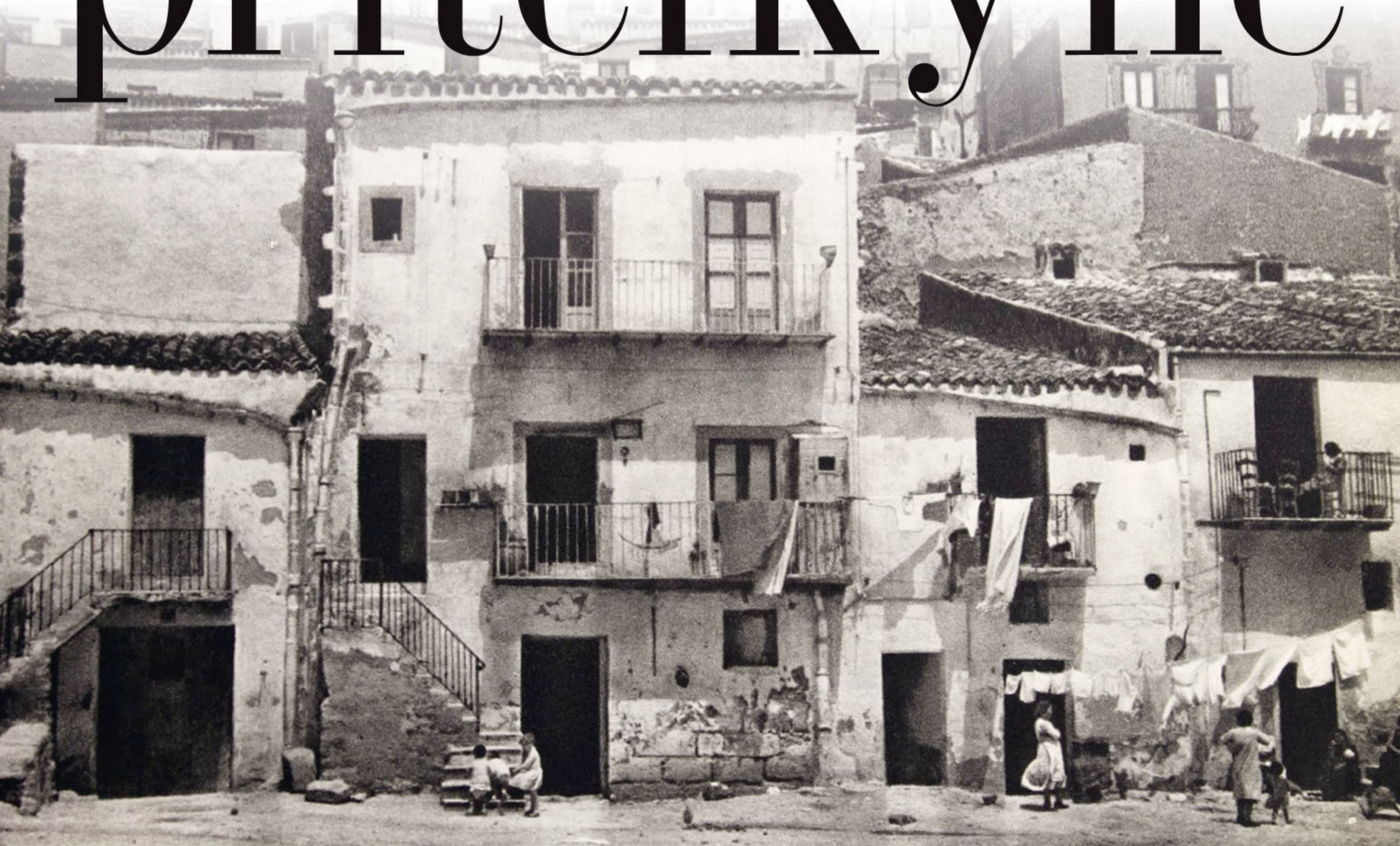

Elena

GENIÁLNÍ PŘÍTELKYNĚ
/ DÍL PRVNÍ

Ferrante

Geniální přítečkyně

PROSTOR

Probrečela jsem celou noc v tichu kuchyně. Usnula jsem až za svítání. Přišla mě vzbudit Nella a vynadala mi, řekla, že Nino se nasnídal na terase, aby mě nerušil. Už odešel.

Rychle jsem se oblékla, všimla si, jak trpím. „Běž,“ dovolila mi nakonec, „snad to stihneš.“ Utíkala jsem do přístavu a doufala, že tam dorazím dřív, než parník odpluje, ale plavidlo už bylo na širém moři.

Prožila jsem si ošklivé dny. Při úklidu pokojů jsem našla záložku z modrého kartonu, která patřila Ninovi, a schovala jsem si ji mezi své věci. Když jsem pak večer ležela v kuchyni v posteli, číchala jsem k ní, líbala jsem ji, olizovala ji špičkou jazyka a plakala jsem. Má zoufalá vášeň mě dojíkala a pláč se živil sám od sebe.

Pak přijel Donato Sarratore a začala jeho čtrnáctidenní dovolená. Bylo mu líto, že syn už odjel, ale byl rád, že jel za svými spolužáky na avellinský venkov studovat. „Je to opravdu zodpovědný chlapec,“ řekl mi, „je jako ty. Jsem na něj pyšný, jako je asi pyšný tvůj otec na tebe.“

Uklidňující přítomnost toho muže mě ukonejšila. Chtěl se seznámit s Marisinými novými kamarády, pozval je, že si večer uděláme na pláži velký táborák. Sám nasbíral dříví, kde se dalo, a zůstal s námi mladými až do noci. Kluk, se kterým Marisa tak trochu chodila, drnkal na kytaru a Donato zpíval, měl překrásný hlas. Pozdě v noci začal hrát sám a hrál dobře, spustil taneční melodie. Někdo se dal do tance, Marisa jako první.

Dívala jsem se na toho muže a říkala jsem si: on a jeho syn nemají jediný společný rys. Nino je vysoký, má jemný obličej, čelo schované pod vlasy jako uhel, ústa se svůdnými rty stále pootevřená; zato Donato je střední postavy, má ostře řezané rysy, vysoké kouty, stažená ústa, skoro žádné rty. Nino se pořád dívá nasupenýma očima, jež rentgenují věci a osoby a vypadají vyděšené; Donato má pohled vždy laskavý, uctívá jím vzezření každé věci či osoby a stále se na ně usmívá. Nina něco stravuje uvnitř, tak jako Lilu, a to je dar i utrpení, nejsou nikdy spokojení, nikdy se neuvolní, děsí se toho, co se kolem nich děje; tenhle muž ne, zdá se, že má rád každý projev života, skoro jako kdyby každá prožitá vteřina byla úplně průzračná.

Od onoho večera mi Ninův otec připadal jako účinný lék proti tmě, do níž mě uvrhl jeho syn, když odjel po tom skoro neznatelném polibku, ale také – uvědomila jsem si užasle – proti té, do které mě uvrhla Lila tím, že vůbec neodpovídala na mé dopisy. Ona a Nino se skoro neznají, říkála jsem si, nikdy se nestýkali, a přece mi teď připadají velice podobní: nepotřebují nic a nikoho a vždycky vědí, co je správné, a co není. Ale co když se pletou? Co je tak strašně špatného na Marcellu Solarovi, co je tak strašně špatného na Donatu Sarratorovi? Nechápala jsem to. Milovala jsem jak Lilu, tak Nina a teď mi každý jiným způsobem scházeli, ale byla jsem vděčná tomu nenáviděnému otci, že mně, že nám všem mladým přikládá význam, že nám dává radost a klid v noci na pláži Maronti. Najednou jsem byla ráda, že ani jeden z nich na ostrově není.

Pustila jsem se zase do čtení, napsala jsem Lile poslední dopis, ve kterém jsem jí sdělila, že vzhledem k tomu, že mi nikdy neodepsala, už jí psát nebudu. Zato jsem se upnula na rodinu Sarratorovu, cítila jsem se jako sestra Marisy, Pinuccia a malého Cira, který si mě strašně oblíbil, a když byl se mnou, jenom když byl se mnou, nezlobil, ale klidně si hrál, hledali jsme spolu mušle. Lidia, která s konečnou platností obrátila nepřátelství vůči mně v sympatii a náklonnost, mě často chválila, že dělám všechno tak precizně: prostírám,

uklízím pokoje, myju nádobí, hraju si s dítětem, čtu a studuju. Jednoho rána mi řekla, ať si zkusím jedny letní šaty, které jí byly těsné, a jelikož Nella i Sarratore, kterého hned povolali, aby vyjádřil svůj názor, projevíli nadšení, jak moc mi sluší, darovala mi je. V jistých chvílích to dokonce vypadalo, že mi dává přednost před Marisou. Říkala: „Je líná, samolibá, špatně jsem ji vychovala, neučí se; zato ty děláš všechno s takovým rozmyslem.“ „Úplně jako Nino,“ dodala jednou, „až na to, že ty jsi plná slunce, a on je věčně podrážděný.“ Ale když tu kritiku slyšel Donato, hned začal staršího syna bránit. „Je to zlatý chlapec,“ prohlásil a žádal mě pohledem, abych to potvrdila, a já jsem horlivě přikývla.

Donato se vždycky velmi dlouho koupal, potom se natáhl vedle mě, aby se osušil na slunci, a četl si noviny, deník *Roma* byl to jediné, co četl. Udivovalo mě, že člověk, který píše básně, který jich dokonce vydal celou sbírku, neotevřel za celou dobu jedinou knihu. Žádné si nepřivezl a o ty moje nikdy neprojevil zájem. Občas mi četl nahlas úryvek z nějakého článku, slova a věty, které by strašně rozzlobily Pasquala a profesorku Galianiovou určitě taky. Ale já mlčela, nechťelo se mi hádat se s tak zdvořilým člověkem a pokazit jeho skvělé mínění o mé osobě. Jednou mi přečetl celý článek od začátku až do konce a na každém druhém řádku se uculoval a obracel k Lidii a Lidia mu odpovídala spikleneckým úsměvem. Nakonec se mě zeptal:

„Líbilo se ti to?“

Byl to článek o rychlosti cestování vlakem v porovnání s tím, jak se cestovalo kdysi, koleskou nebo pěšky, po stezkách mezi poli. Byl napsaný pompézními větami, které četl s dojetím v hlase.

„Ano, moc,“ odpověděla jsem.

„Koukni, kdo to napsal. Co tady stojí?“

Natáhl se ke mně a strčil mi noviny pod nos. Rozrušeně jsem přečetla:

„Donato Sarratore.“

Lidia se rozesmála a on taky. Nechali mě na pláži, abych dohlížela na Cira, a šli se vykoupat tím svým obvyklým stylem,

přitisknutí jeden k druhému si něco špitají do ucha. Dívala jsem se na ně a pomyslela jsem si: chudák Melina, ale bez zášti vůči Sarratorovi. I kdyby měl Nino pravdu a mezi nimi dvěma něco skutečně bylo; zkrátka i kdyby Sarratore Lidii doopravdy podvedl, teď když jsem ho znala dost dobře, jsem mu už skoro nedokázala přisuzovat vinu, tím spíš, že ho z ničeho nevinila ani jeho manželka, třebaže ho kdysi donutila se odstěhovat z naší čtvrti. Pokud šlo o Melinu, tu jsem taky chápala. Zažila radost lásky k tomuhle muži, který se tolik vymykal průměru – průvodčí, ale zároveň básník, novinář –, a její slabá mysl si nedokázala znovu zvyknout na hrubou obyčejnost života bez něj. V takových myšlenkách jsem si líbovala. V těch dnech jsem měla ze všeho radost, ze své lásky k Ninovi, ze svého smutku, z náklonnosti, kterou jsem se cítila obklopená, ze své schopnosti o samotě číst, přemýšlet, dumat.

34

Pak se na konci srpna, když se to mimořádné období chýlilo ke konci, přihodily dvě významné věci, obě naráz, ve stejný den. Bylo pětadvacátého, pamatuju si to přesně, protože na ten den připadají moje narozeniny. Vstala jsem, udělala jsem všem snídani a u stolu jsem řekla: „Dneska je mi patnáct,“ a už když jsem to říkala, uvědomila jsem si, že Lile bylo patnáct jedenáctého, ale pod vlivem tolika emocí jsem na to zapomněla. Třebaže bylo zvykem slavit hlavně svátek – narozeniny byly tehdy považovány za druhořadé –, Sarratorovi s Nellou trvali na tom, že si večer uděláme malou oslavu. Měla jsem z toho radost. Oni se šli chystat na pláž, já se dala do sklizení nádobí a vtom přišel pošťák.

Vykoukla jsem z okna, pošťák řekl, že má dopis pro Greovou. Utíkala jsem dolů s tlukoucím srdcem. Vyloučeno, že by mi napsali naši. Je to dopis od Lily, od Nina? Byl od Lily. Roztrhla jsem obálku. Vypadlo z ní pět hustě popsaných listů, zhltna jsem je očima, ale nechápala jsem skoro nic z toho, co jsem četla. Dneska to může vypadat divně, a přece to bylo

přesně takhle: ještě než mnou otrásl jeho obsah, překvapilo mě, že v tom písmu je Lilin hlas. Nejen to. Už od prvních řádků jsem si vybavila *Modrou vílu*, jediný její text, který jsem do té doby četla, když nepočítám slohy z obecné školy, a pochopila jsem, co se mi tehdy tolik líbilo. *Modrá víla* měla tutéž vlastnost, která mě zasáhla i teď: Lila dokázala promlouvat písmem; na rozdíl ode mě, když jsem psala, na rozdíl od Sarratora v jeho člancích a básních i na rozdíl od mnoha spisovatelů, které jsem četla dříve i později, se vyjadřovala větami, které sice byly pečlivě vystavěné, bezchybné, i přesto že dál nestudovala, ale – navíc – nezanechávaly stopu něčeho strojeného, nebyla z nich cítit vyumělkovanost psaného slova. Při čtení jsem viděla a slyšela ji. Ten hlas zasazený do písma mě strhl, uchvátil mě ještě víc, než když jsme spolu diskutovaly tvář v tvář: byl zbavený vši škváry mluveného slova, chaosu ústního projevu; měl v sobě živý řád, který podle mých představ náležel promluvě lidí, kteří měli to štěstí a narodili se z Diova čela, a ne v rodině Grecových, v rodině Cerulloových. Styděla jsem se za dětinské stránky, které jsem jí napsala, za afektovaný tón, za banality, za kaširované veselí, za kaširovanou bolest. Kdoví, co si o mně Lila pomyslela. Pocítila jsem zášť a pohrdání vůči profesorovi Geracemu, který mě oklamal, když mi dal z italštiny jedničku. Prvním účinkem toho dopisu bylo, že jsem se cítila, v patnácti letech, v den svých narozenin, jako podvodnice. Celá škola se ve mně mýlila a důkaz byl tady, v Lilině dopise.

Pak ke mně pomalu pronikl i obsah. Lila mi přála všechno nejlepší k narozeninám. Nepsala mi, protože byla ráda, že si užívám sluníčka, že je mi se Sarratorovými dobře, že miluju Nina, že se mi na Ischii a na pláži Maronti tolik líbí, a nechtěla mi kazit prázdniny se svým trápením. Teď ale pocítila naléhavou potřebu prolomit mlčení. Hned po mém odjezdu k nim začal Marcello Solara, s Fernandovým souhlasem, chodit na večeři každý den. Přicházel v půl deváté a odcházel přesně v půl jedenácté. Pokaždé něco přinesl: zákusky, bonbony, cukr, kávu. Ona se ničeho ani nedotkla, vůbec si ho nevšímalá, on se na ni mlčky díval. Po týdně

trápení, jelikož Lila pořád dělala, jako kdyby byl vzduch, se rozhodl, že ji ohromí. Dostavil se dopoledne v doprovodu mohutného zpoceného chlápka, který do jídelny položil obrovskou papírovou krabici. Z krabice vytáhl předmět, o jehož existenci jsme všichni věděli, ale doma ho měl v naší čtvrti jen málokdo: televizor čili přístroj s obrazovkou, na níž byly vidět obrázky zrovna tak jako v kině, ale nepřicházely z projektoru, nýbrž ze vzduchu, a uvnitř měl záhadnou trubici, které se říká katodová. Kvůli téhle trubici, o níž ten mohutný a zpocený chlápek pořád mluvil, přístroj několik dní nefungoval. Štelovali ho tak dlouho, až se dal do chodu, a teď se půlka čtvrti, včetně mojí mámy, mého táty a mých sourozenců, chodí k Cerullovy na ten zázrak dívat. Rino ne. Je mu už líp, horečka ho dočista přešla, ale s Marcellem nepromluví ani slovo. Když Marcello přijde, Rino začne nadávat na televizi a po chvíli jde spát a večere se ani nedotkne, nebo jde ven a toulá se hluboko do noci s Pasqualem a Antoniem. Zato Lila si prý televizi moc oblíbila. Ráda se na ni dívá hlavně s Melinou, která k nim chodí každý večer a kouká se na ni dlouho, mlčky, v plném soustředění. To byly jediné chvíle klidu. Jinak na Lilu dopadala zloba všech: bratrova, protože ho ponechala jeho osudu otcova poskoka, zatímco ona míří do manželství, které jí umožní hrát si na dámu; Fernanda s Nunzií, protože není milá na Solaru, ba naopak s ním zachází jako s kusem hadru; a konečně i Marcellova, který, aniž by ona kdy souhlasila, se cítí stále víc jako snoubenec, vlastně spíš jako pán, a má sklon přecházet od mlčenlivého obdivu k pokusům ji líbat, k podezřívavým otázkám, kam chodí přes den, s kým se vídá, jestli měla jiné snoubence, jestli se jí už někdo třeba jen dotkl. Jelikož mu neodpovídala, vlastně co horšího, dělala si z něj legraci a vykládala mu o polibcích a objetích neexistujících nápadníků, pošeptal jí jednou večer vážným tónem do ucha: „Ty si děláš prdel, ale vzpomínáš, jak jsi mi hrozila tím knejpem? Fajn, takže jestli zjistím, že se ti líbí někdo jinej, tak si pamatuj, že nezůstanu u výhrůžek, zabiju tě a hotovo.“ Takže neví, jak z toho všeho ven, a dál u sebe pro každý případ nosí svou

zbraň. Ale děsí ji to. Na posledních stránkách psala, že kolem sebe cítí všechno zlo naší čtvrti. Psala doslova, temným tónem: zlo a dobro se promíchaly a vzájemně se posilují. Marcello je, když se to tak vezme, opravdu dobrá partie, ale v tom dobrém je něco špatného a v tom špatném něco dobrého, z té směsice jí je k zalknutí. Pár večerů před tím se jí stalo něco, co jí opravdu nahnalo strach. Marcello odešel, televize byla vypnutá, byt prázdný, Rino šel ven, rodiče se chystali na kutě. Zkrátka, ona byla v kuchyni, myla nádobí a byla unavená, úplně vyčerpaná, když vtom se ozvala rána. Bleskově se otočila a uviděla, že puknul velký měděný kastrol. Jen tak, sám od sebe. Visel na hřebíku tak jako vzdyc-ky, ale uprostřed měl velikou trhlinu, okraje byly zdvižené a zkroucené a celý kastrol byl zdeformovaný, jako by si už nedokázal udržet svůj kastrolový vzhled. Přiběhla její máma v noční košili a obvinila ji, že kastrol upustila a zničila ho. Ale měděný kastrol, i když spadne na zem, takhle nepukne a nezkroučí se. „To takovéhle věci,“ psala v závěru Lila, „mě děsí. Víc než Marcello, víc než kdokoli jiný. A cítím, že musím najít řešení, jinak se postupně rozbije všechno, všecičko.“ Posílala mi pozdravy, ještě jednou mi gratulovala k narozeninám, a i když chtěla pravý opak, i když se nemohla dočkat, až mě zase uvidí, i když naléhavě potřebovala moji pomoc, přála mi, abych zůstala na Ischii s hodnou paní Nellou a do naší čtvrti se už nikdy nevrátila.

35

Ten dopis mě hodně znepokojil. Lilin svět jako obvykle rychle překryl ten můj. Všechno, co jsem jí napsala v červenci a srpnu, mi připadalo banální, posedla mě mánie něčím se vykoupit. Nešla jsem k moři, pokusila jsem se jí hned odpovědět vážným dopisem, který by zněl jednoduše, čistě a zároveň hovorově jako ten její. Ale jestliže ty ostatní dopisy se mi psaly snadno – nadržasala jsem během několika minut spousty stran, které jsem nikdy neopravovala –, tenhle jsem

přepisovala pořád dokolečka, a přesto se mi nepovedlo vyjádřit Ninovu nenávisť k otci, roli, kterou v jeho ošklivé averzi sehrála ta věc s Melinou, celý můj vztah k rodině Sarratorových, dokonce ani moji úzkost z toho, co se Lile děje. Donato, který byl ve skutečnosti pozoruhodný muž, vypadal na papíře jako banální otec od rodiny; a pokud šlo o Marcella, zmočila jsem se jen na povrchní rady. Opravdové mi nakonec připadalo jen moje roztrpčení, že ona má doma televizi, a já ne.

Zkrátka jsem jí nedokázala odpovědět, i když jsem se vzdala moře, slunce, potěšení být s Cirem, Pinem, Clelií, Lidií, Marisou, Sarratorem. Ještě že Nella mi v jednu chvíli přišla dělat na terasu společnost a přinesla mi mandlové mléko. Ještě že když se Sarratorovi vrátili z pláže, litovali, že jsem zůstala doma, a začali mi chystat oslavu. Lidia se rozhodla upéct dort se spoustou žlutkového krému. Nella otevřela láhev vermutu. Donato začal zpívat neapolské písničky, Marisa mi darovala mořského koníka z koudele, kterého si večer předtím koupila v přístavu.

Uklidnila jsem se, ale nedovedla jsem z hlavy pustit Lilu uprostřed všech těch malérů, zatímco já se mám tak dobře, všichni mě mají rádi. Řekla jsem trochu dramatickým tónem, že jsem dostala dopis od kamarádky, že mě ta kamarádka potřebuje a že chci tedy odjet dřív, než jsem plánovala. „Nejpozději pozítří,“ oznámila jsem, ale moc jsem tomu nevěřila. Taky jsem to ohlásila jen proto, abych slyšela, jak je to Nelle líto, jak Lidia říká, že to Cira bude strašně mrzet, jak Marisa běduje, jak Sarratore zoufale volá: „A co si bez tebe počneme?“ To všechno mě dojalo a moje oslava byla ještě příjemnější.

Pino s Cirem pak začali klimbat a Lidia s Donatem je odnesli do postele. Marisa mi pomohla umýt nádobí, Nella mi řekla, že jestli si budu chtít trochu pospat, vstane a připraví snídani sama. Protestovala jsem, tohle byl můj úkol. Všichni jeden po druhém odešli, osaměla jsem. Rozložila jsem si v koutku gauč jako vždycky, obhlížela jsem situaci, jestli tam nejsou švábi, jestli tam nejsou komáři. Pohledem jsem zavádila o měděné kastroly.

Lilino psaní bylo tak sugestivní, že jsem se na ty kastroly dívala s rostoucím neklidem. Vzpomněla jsem si, že se jí vždycky líbil jejich lesk, když je myla, pokaždé je s velkou péčí vycídila, až se blyštěly. Nebyla náhoda, že právě tam umístila před čtyřmi lety stříkanec krve z krku dona Achilla, když ho bodli nožem. A teď tam vložila svůj pocit ohrožení, úzkost z těžké volby, kterou měla před sebou, a nechala jeden explodovat jako znamení, jako kdyby se jeho tvar náhle rozhodl povolit. Uměla bych si takové věci představit bez ní? Uměla bych vdechnout život každé věci a donutit ji, aby kopírovala zákruty toho mého? Zhasla jsem světlo. Svlékla jsem se a vlezla jsem si do postele s Liliným dopisem a Ninovou modrou záložkou na knihy, dvěma věcmi, které jsem v té chvíli považovala za svůj nejcennější majetek.

Oknem se dovnitř řinulo bílé měsíční světlo. Políbila jsem záložku jako každý večer a zkusila jsem se v té slabé záři opět začíst do dopisu od své přítelkyně. Kastroly se leskly, stůl vrzal, strop tížil, noční vzduch a moře se tlačily ze stran. Znovu jsem se cítila ponížená Lilinou schopností psát, tím, co ona uměla vytvarovat, a já ne. Jistě, byla jsem šťastná, že je tak dobrá i bez škol, bez knih z knihovny, ale kvůli tomu pocitu štěstí jsem si připadala provinile nešťastná.

Pak jsem uslyšela kroky. Viděla jsem, jak do kuchyně vchází Sarratorova silueta, byl bosý, v modrém pyžamu. Přetáhla jsem přes sebe prostěradlo. Šel ke kohoutku, natočil si sklenici vody, vypil ji. Chvilí stál u dřezu, odložil sklenici, vydal se k mé posteli. Sedl si vedle mě na bobek, lokty se opřel o okraj prostěradla.

„Já vím, že jsi vzhůru,“ řekl.

„Ano.“

„Pusť tu kamarádku z hlavy, zůstaň.“

„Je jí zle, potřebuje mě.“

„To já tě potřebuju,“ řekl, natáhl se a políbil mě na rty, ale bez synovy lehkosti, rozevřel mi ústa jazykem.

Nehýbala jsem se.

Trochu odhrnul prostěradlo a dál mě soustředěně, vášnivě líbal a rukou našel moji hrud, hladil mi pod košilí prsa.

Pak toho nechal, sjel k mým nohám, pevně mi přitiskl dva prsty na kalhotky. Nic jsem neřekla, nic jsem neudělala, byla jsem vyděšená jeho chováním, ze svého strachu, z rozkoše, kterou jsem přesto cítila. Jeho knír mě píchal do horního rtu, jazyk měl drsný. Pomalu se odlepil od mých úst, ruku odtáhl.

„Zítرا večer si spolu uděláme pěknou procházku po pláži,“ řekl trochu ochraptěle, „mám tě moc rád a vím, že i ty mě máš hrozně ráda. Nemám pravdu?“

Nic jsem neřekla. Znovu se svými rty dotkl mých, zašeptal dobrou noc, vstal a odešel z kuchyně. Já dál nehnuté ležela, nevím, jak dlouho. Jakkoli jsem se snažila zapudit vzpomínku na jeho jazyk, laskání, tlak jeho ruky, nedařilo se mi to. Chtěl mě Nino varovat, věděl, že k tomu dojde? Pocítila jsem k Donatu Sarratorovi neovladatelnou nenávisť a vůči sobě znechucení kvůli té rozkoši, co mi zůstala v těle. Třebaže se to dnes může zdát nepravděpodobné, až do toho večera, co moje paměť sahala, jsem rozkoš nikdy nepoznala, nevěděla jsem, co to je, překvapilo mě, když se mi rozlila po těle. Zůstala jsem ve stejné poloze, nevím, kolik hodin. Pak, když začalo svítat, jsem se probírala, posbírala jsem všechny své věci, složila jsem gauč, napsala pár děkovných řádků pro Nellu a odešla jsem.

Ostrov byl skoro bez zvuků, moře klidné, jen vůně byly strašně intenzivní. Za přesně odpočítané peníze, které mi před více než měsícem dala máma, jsem si koupila jízdenku na první parník. Jakmile se loď dala do pohybu a ostrov se svými něžnými barvami časného rána se dostatečně vzdálil, pomyslela jsem si, že mám konečně co vyprávět a že Lila to nebude moci přebít ničím stejně tak mimořádným. Ale hned jsem věděla, že odpor k Sarratorovi a to, jak jsem se hnusila sama sobě, mi nedovolí otevřít pusu. A skutečně teď poprvé hledám slova pro ten nečekaný konec svých prázdnin.